

TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU VỀ ĐA DẠNG HÓA THU NHẬP CỦA NÔNG HỘ

Nguyễn Đức Quyền¹

Ngày nhận bài: 11/01/2022; Ngày phản biện thông qua: 15/3/2022; Ngày duyệt đăng: 29/3/2022

TÓM TẮT

Nghiên cứu về đa dạng hóa thu nhập (ĐDHTN) nông hộ được nhiều nhà khoa học ở nhiều lãnh thổ khác nhau quan tâm nghiên cứu thực hiện. Bài viết sử dụng phương pháp tổng hợp, đánh giá, phân tích dựa trên các nghiên cứu thực nghiệm về ĐDHTN. Bài viết trình bày nhiều khái niệm khác nhau về ĐDHTN của nông hộ, các nội dung nghiên cứu về chủ đề này khá đa dạng và tập trung vào một số nội dung như: Những yếu tố ảnh hưởng tính đa dạng thu nhập trong các nhân tố đẩy và kéo, những yếu tố quyết định tính đa dạng trong các nguồn thu nhập, những yếu tố quyết định ĐDHTN trong tài sản của nông hộ, đa dạng hóa như một quá trình thương mại hóa, đa dạng hóa hướng tới những hoạt động phi nông nghiệp và đa dạng hóa hướng tới những hoạt động tạo giá trị cao và các chỉ tiêu để đo lường về ĐDHTN. Bài viết còn tổng hợp các kết quả nghiên cứu về mối quan hệ tác động qua lại giữa ĐDHTN và thu nhập của nông hộ.

Từ khóa: tổng quan, đa dạng hóa thu nhập, nông hộ, đo lường, mối quan hệ.

1. MỞ ĐẦU

Đa dạng hóa thu nhập nông hộ tại các nước đang phát triển đã nhận được sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu và trở thành một hiện tượng phổ biến như một chiến lược sinh kế của nông hộ. Có một số nguyên nhân cho các nông hộ ĐDHTN như *i*) giảm thiểu rủi ro và đối phó với sự mất ổn định của nguồn thu nhập (Ellis, 1998; Ellis, 2000; Barrett và cs, 2001; Schwarze, 2004), *ii*) thỏa mãn nhu cầu tiêu dùng (Schwarze, 2004; Nghiem, 2010; Khai và Danh, 2014), *iii*) đa dạng hóa hướng tới những hoạt động phi nông nghiệp (PNN) (Ellis, 1998; Ellis, 2000; Barrett & Reardon, 2001; Barrett và cs, 2001; Lanjouw & Feder, 2001; Davis & Bezemer, 2003). Thông thường các hộ gia đình thường tìm cách phân phối lại nguồn lực sản xuất cho nhiều hoạt động để tránh rủi ro hoặc thiệt hại liên quan đến thu nhập chính của hộ. Một số hộ ở vùng hẻo lánh, chi phí mua bán hàng hóa có thể rất cao, ĐDHTN là một chiến lược nhằm thỏa mãn nhu cầu hàng hóa cho gia đình cũng như cộng đồng. Ngoài ra trong điều kiện hạn chế về thị trường hoặc nguồn lực, hộ gia đình có động cơ đa dạng hóa để đạt mức lợi tức nhằm thỏa mãn những nhu cầu cơ bản (Ellis, 1998; Ellis, 2000; Barrett và cs, 2001). Với những lý do trên ĐDHTN của nông hộ đã trở thành một chủ đề quan trọng được các nhà kinh tế phát triển và các nhà hoạch định chính sách chú ý. Bài viết hệ thống lý thuyết về ĐDHTN của nông hộ và xác định mối quan hệ giữa ĐDHTN với thu nhập của nông hộ dựa trên kết quả nghiên cứu thực nghiệm của các nhà khoa học, để từ đó có một cách nhìn tổng quan hơn về nội dung ĐDHTN của nông hộ.

2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Mục tiêu nghiên cứu

Mục tiêu của bài viết là tổng hợp các cơ sở lý thuyết về ĐDHTN của nông hộ và mối quan hệ ĐDHTN với thu nhập của nông hộ.

2.2. Nội dung nghiên cứu

Nội dung nghiên cứu chủ yếu tập trung vào khái niệm ĐDHTN, nội dung nghiên cứu về ĐDHTN, chỉ tiêu đo lường ĐDHTN và mối quan hệ ĐDHTN với thu nhập nông hộ.

2.3. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp tổng hợp, đánh giá và phân tích dựa trên các kết quả nghiên cứu trước đây đối với ĐDHTN của nông hộ.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1. Khái niệm về đa dạng hóa thu nhập

Có rất nhiều cách hiểu khác nhau về ĐDHTN, tuy nhiên các nghiên cứu thực nghiệm trong lĩnh vực này đã phân tích dựa trên ít nhất một trong năm khái niệm sau về ĐDHTN của nông hộ:

Thứ nhất, ĐDHTN đề cập đến một quá trình tạo ra sự hiện diện của nhiều nguồn thu nhập (Minot và cs, 2006; Nghiem, 2010).

Thứ hai, ĐDHTN là quá trình mà hộ gia đình không chỉ tăng số lượng nguồn thu nhập mà còn đạt được sự cân đối về tỷ trọng đóng góp của các nguồn thu nhập này (Ellis, 2000; Joshi và cs, 2004; Minot và cs, 2006).

Thứ ba, và cũng là khái niệm được sử dụng rộng rãi nhất liên quan đến việc làm PNN. Ở cấp độ hộ

¹Khoa Kinh tế, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: Nguyễn Đức Quyền, ĐT: 0373903939, Email: ndquyen@ttn.edu.vn.